

Стан методичної роботи ЛННБ України ім. В. Стефаніка в 60-і роки 20 ст.

МУДРОХА Валентина Олександрівна

Завідувач відділу бібліотекознавства Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаніка

e-mail: mudrokhavalya@mail.ru

Анотація

Окреслено основні напрями роботи Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаніка, як науково-методичного центра республіканського значення. Подано характеристику діяльності відділу бібліотекознавства упродовж 60-х років 20 ст.

Ключові слова: *Історія, бібліотека, методичне забезпечення, науково-методичні розробки, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка*

Abstract

The article "Guidance of LNNB Ukraine Stefanik in the 60 years of the 20th century." by W. Mudrocha dwells the basic directions of Lviv Scientific Library of Ukraine Stefanik, a scientific and methodological centre of national importance. The characteristics activity of the department of library science within 60 years of the 20th century.

Keywords: *History, library, methodical support, scientific methodical development, Lviv Scientific Library of Ukraine Stefanik.*

Сьогодні вивчення процесу виникнення, формування, функціонування бібліотечної системи в Україні необхідно для осмислення та узагальнення історичного досвіду бібліотечного

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

будівництва, подальшого вдосконалення бібліотечної справи, формування бібліотечних ресурсів, виявлення специфіки, характерних рис і особливостей властивих бібліотечній справі в країні. Одним з найважливіших завдань Радянської держави в післявоєнний період стало відновлення і подальший розвиток мережі бібліотек та широке розгортання бібліотечного обслуговування населення.

З 1953 р. керівництво мережею державних масових і республіканських бібліотек було покладене на утворені в СРСР і союзних республіках міністерства культури, які координували роботу бібліотек різних відомств. Створення міністерств культури сприяло розвитку бібліотечної справи, посиленню державного контролю за роботою і впорядкуванню мережі бібліотек.

Чергова Постанова ЦК КПРС від 22 вересня 1959 р. «Про стан і заходи з удосконалення бібліотечної справи в країні» критикувала незадовільний стан роботи з пропаганди бібліотечно-бібліографічних знань, низький фаховий рівень бібліотечних фахівців.

У середині 60-х років проводиться аналіз стану бібліотечної мережі, організації книжкових фондів та їх використання, матеріально-технічного забезпечення бібліотек.

Упродовж цього періоду у бібліотечній діяльності чільне місце займало вирішення низки питань з формування фондів, уніфікації бібліографічного опису, побудови довідково-пошукових апаратів та покращення форм і методів обслуговування читачів.

В історії ЛННБ України імені В. Стефаника можна виокремити два періоди : 1946 — 1963 р., (в системі АН УРСР) та 1963 р. — перше півріччя 1969 р., (підпорядкована Міністерству культури УРСР). Упродовж першого періоду, аж до 1963 р., кабінету бібліотекознавства як окремої структурної одиниці бібліотеки не існувало. У зв'язку з його відсутністю у перші два

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

післявоєнні десятиліття відділи бібліотеки самостійно розробили низку організаційно-методичних та інструктивно-технологічних документів: положення про ЛНБ, профілі комплектування структурних підрозділів бібліотеки, інструкцію про перехід на єдиний інвентар, положення про шлях книги тощо. Організаційно-методичну роботу частково проводила і скеровувала дирекція, про що свідчать звіти про роботу бібліотеки.

У квітні 1963 р. бібліотека стала одним з республіканських центрів науково-методичної роботи. З метою підвищення ефективності наукової роботи в республіці ЛНБ здійснювала організаційно-методичне керівництво роботою бібліотек групи областей Прикарпатської зони УРСР: Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської і Чернівецької.

Зміна структури бібліотеки, необхідність кадрових змін вимагали нових підходів до організації бібліотечної діяльності. У той час гостро відчувалася потреба у налагодженні повноцінної науково-методичної роботи. Однак, внаслідок професійної некомпетентності тогочасного керівництва бібліотеки, нерозуміння завдань і функцій відділів, спостерігалось зволікання з відкриттям такого необхідного для бібліотеки підрозділу, як науково-методичний. І лише на початку 1964 року відновилася діяльність кабінету бібліотекознавства, який отримав статус відділу і нову назву: науково-методичний. Історія становлення та розвитку відділу була неоднозначною, впродовж певних періодів змінювалися обсяги виконуваних робіт та ставлення до відділу керівництва бібліотеки. Певні пріоритети у роботі визначали і керівники відділу. Тому історію цього структурного підрозділу слід розглядати у взаємозв'язку із особистостями, які його очолювали.

Після відновлення відділу у структурі бібліотеки, посаду завідувача обійняла Зоя Павлівна Сакк, спеціаліст з вищою

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

бібліотечною освітою і значним досвідом роботи у бібліотеці. Під її керівництвом відділ відразу ж налагодив роботу із вивчення і впровадження нових прогресивних технологій на багатьох ділянках роботи у бібліотеці та зосередив основну увагу на наданні кваліфікованої методичної і практичної допомоги бібліотекам Прикарпатської зони УРСР. Штат відділу на той час складався із шести працівників, за кожним із них було закріплено кураторство бібліотеками певної області. Так, за організацію роботи бібліотек Тернопільської області відповідав Райскін І., Львівської області — Сакк З., Закарпатської — Бонішко І., Івано-Франківської — Коваленко О., Рівненської та Волинської — Кравченко Є., Чернівецької — Лазеба Є. Методисти здійснювали аналіз планування та звітності обласних бібліотек кожної із закріплених областей, неодноразово виїжджали у бібліотеки для надання методичної та практичної допомоги, організації нарад і семінарів з питань бібліотекознавства. На підставі моніторингу діяльності цих бібліотек працівники відділу складали методичні рекомендації щодо покращення їх роботи.

Поряд з цим, методисти постійно рецензували методичні та бібліографічні видання обласних бібліотек УРСР, що вимагало значних затрат часу.

Особливо насиченим у роботі відділу був 1964 рік, упродовж якого проведено велику кількість заходів: триденний практикум бібліотекарів абонементів районних бібліотек для дорослих, одноденний семінар – нараду голів бібліотечних рад районних бібліотек, триденний практикум завідувачів читальних залів районних бібліотек для дорослих, дводенний семінар завідувачів бібліотек областей Прикарпатської зони, нараду завідувачів районних, зональних, міських бібліотек, методистів, інспекторів відділів культури, а також науково-практичну конференцію, на якій розглядалися питання запровадження у практику прогресивних методів роботи з читачем.

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

Для вдосконалення роботи ЛНБ та бібліотек мережі працівники відділу розробляли організаційно–методичні та інструктивно–технологічні документи з наукової організації праці, вивчали, розробляли і впроваджували норми на процеси бібліотечно–бібліографічної діяльності. Поряд з цим працівники відділу брали участь у діяльності комісії з вироблення проекту норм на основні процеси роботи обласних масових бібліотек України.

Впоратися із таким значним обсягом роботи відділу було б складно, якби не залучення дев'яти позаштатних методистів: Бартош Е. А., Сортак Ю. І., Трухманова М. К., Дика А. В., Габрин М. І., Новинська А. А., Распопін П. Ф., Грошева Н. І., Данч Г. А.

У 1964 р. розпочато активну роботу з формування фонду відділу. І знову повторюються ці самі етапи роботи: перегляд каталогів (генерального та відділу бібліографії), відбір документів, їх переоформлення та передача до науково–методичного відділу. Поточні нові надходження до фонду були досить незначними. Наприклад, у 1966 р. вони склали лише 142 примірники. Для покращання комплектування фонду профільними виданнями працівники відділу знову звернулися до провідних бібліотек Москви, Ленінграда, Києва з проханням допомогти сформувати повноцінний фонд фахових видань з питань бібліотекознавства.

У 1965 р., на базі Львівської області, Міністерство культури разом з республіканськими та науковими бібліотеками провело експеримент щодо вдосконалення мережі обласного рівня. Було проведено аналіз стану мережі бібліотек, розроблено низку заходів з її укрупнення та розширення функцій бібліотек. Результати експерименту впродовж 1966–1968 рр. впроваджувалися у діяльність бібліотек України.

Для виконання великого за обсягом комплексу робіт методистам ЛНБ не вистачало часу, тому у 1966 р. згідно з

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

наказом директора бібліотеки аналізування та рецензування методичних та бібліографічних матеріалів обласних бібліотек України було покладено на відділ бібліографії, що дало змогу методистам більше уваги приділяти діяльності бібліотек закріплених областей та вдосконаленню процесів роботи відділів ЛНБ.

Вивільнений час використовувався на надання науково-методичної допомоги безпосередньо у бібліотеках Прикарпатської зони. Методисти отримали можливість частіше відвідувати книгозбірні для надання практичної та консультативної допомоги з питань удосконалення процесів бібліотечної діяльності, а саме: формування, організації та збереження фондів, організації системи каталогів і картотек, перевodu фондів та каталогів на таблиці ББК, організації довідково-інформаційного обслуговування читачів та проведення фронтальних перевірок їх діяльності. Важливе місце у методичній діяльності займає складання методичних посібників на допомогу масовим бібліотекам. За сім років їх вийшло понад двадцять.

Авторитет методистів із року в рік зростав не лише серед працівників обласних бібліотек, а й ЛНБ: жодне питання, яке стосувалося впровадження нових або вдосконалення існуючих виробничих процесів (робота з фондами та каталогами, організація обслуговування читачів) не вирішувалося дирекцією без попереднього узгодження з науково-методичним відділом. Поряд з цим працівники відділу організували та брали участь у науково-практичних конференціях і семінарах.

У цей період закладено підвалини науково-дослідної роботи бібліотеки. Під керівництвом співробітників відділу організувалися та проводилися науково-прикладні дослідження з питань бібліотекознавства. Розпочався цей напрям роботи публікацією перших наукових статей у фахових виданнях, які

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна

висвітлювали результати інформаційного обслуговуванні читачів, актуальні питання науково–методичного керівництва.

З 1969 р. розширено мережу заходів з підвищення кваліфікації працівників ЛНБ: розпочато роботу гуртків із вивчення іноземних мов; складання та надсилання до обласних бібліотек списків нових надходжень до фондів відділу. Врахувавши обсяг роботи, що виконували працівники відділу, дирекція збільшила штат до семи осіб.

Згідно з постановою ЦК КП України та Ради Міністрів УРСР від 27 січня 1969 р. «Про дальший розвиток наукових досліджень у західних областях Української РСР» бібліотеку підпорядкували Академії наук УРСР. За цим документом функції методичного центру для бібліотек Прикарпатської зони передано Львівській обласній бібліотеці. Це призвело до зміни завдань відділу та скорочення його штату до двох працівників. У цей період робота відділу зосередилася на аналізі основних бібліотечно-бібліографічних процесів у бібліотеці, розробці та впровадженні методичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства»
25 жовтня 2012 р., Львів, Україна